

(Time: 2 Hours)

Marks: 60

Q1. Answer any 6 in not more than 2 sentences:

12 Marks

- a. Define " Animal Article" under Wildlife (Protection Act), 1972.
- b. What is a "Silence zone" as per the Noise Rules 2000?
- c. Define " Occupier " under the Water (Prevention and Control of Pollution) Act, 1974?
- d. Which two provisions of the Indian Constitution are known as the dual fold provisions and why?
- e. To whom are the Bio-Medical Waste Rules, 1998 applicable?
- f. Give two examples of hazardous waste as per the Hazardous Waste Rules,2008.
- g. Explain the concept of Sustainable Development.
- h. Why is the Environment (Protection) Act, 1986 known as an umbrella legislation?
- i. What is a "Reserved Forest" as per the Indian Forest Act, 1927?
- j. Explain the Precautionary Principle.

Q2. Write Short Notes on Any Two of the following:

12 Marks

- a. Ganga pollution case.
- b. Eco-Mark
- c. United Nations Conference on Human Environment, 1972
- d. Joint Boards under the Water Prevention and Control of Pollution Act, 1974

Q3. Answer Any Two of the Following:

12 Marks

- a. Mr X, a resident of a cooperative housing society is a musician and plays music on a piano practicing 6 hours anytime of the day. The decibel levels of the music during night time are 60dB. His neighbor, Mr. B is not able to study or sleep at night.
  - i. What legal remedies are available to Mr. B?
  - ii. What defenses are available to Mr. X?
- b. An Industry has constructed new outlets without taking the permission under the Water (Prevention and Control of Pollution) Act, 1974 and is discharging trade effluents containing heavy metals into the municipal drains. An environmental NGO informs about the same to the State Pollution Control Board.
  - i. What provisions of the Water (Prevention and Control of Pollution) Act, 1974 have been violated by the industry?
  - ii. What actions can the State Pollution Control Board take against the erring industry?

- c. The Municipal Body of town ABC and the Town Council have failed to build a proper sewer and drainage system for a housing society. This has led to accumulation of filth and human excrement causing an unhealthy environment for the residents.
- i. How can the residents use IPC, 1860 and CrPC, 1973 against the Municipality and Town Council?
  - ii. Cite a similar case decided by the Supreme Court of India.
- d. Mr. X along with his friends is visiting a national park which permits eco-tourism and camping there for a night. In the middle of the night Mr. X hears some sounds and spots a tiger near his camp. Mr. X snatches a gun from the forest ranger and shoots the tiger dead. The tiger is a protected animal under the Wildlife (Protection) Act, 1972. A case is filed against Mr. X for hunting.
- i. Has Mr. X committed any offense under the Wildlife (Protection) Act, 1972. Give Reasons.
  - ii. What defense is available to Mr. X in such a case?

Q4. Answer any Two of the following

24 Marks

- a. Explain the process of collection of samples under the Air (Prevention and Control of Pollution) Act, 1981.
- b. Explain using case laws how the Supreme Court of India has used the provisions of the Indian Constitution to protect the environment.
- c. Explain the salient features of the Environment (Protection) Act, 1986.
- d. Explain the Segregation, Transportation and Disposal of Biomedical Waste as per the Bio-Medical Waste Rules, 1998.

*****

वेळ: २ तास

गुण: ६०

प्र.१. जास्तीतजास्त दोन वाक्यात कोणत्याही ६ प्रश्नांची उत्तरे द्या:

(१२ गुण)

- अ. वन्यजीवसंरक्षण कायदा, १९७२ अंतर्गत "प्राणीलेख" व्याख्या करा ?
- ब. ध्वनीप्रदूषण (नियंत्रणव नियमन) नियम, २००० नुसार "शांतताक्षेत्र" म्हणजे काय?
- क. जल (प्रदूषण प्रतिबंधव नियंत्रण) अधिनियम, १९७४ अंतर्गत "कब्जेदार" ची व्याख्या करा ?
- ड. भारतीय राज्यघटनेतील कोणत्या दोन तरतुदी दुहेरी तरतुदी म्हणून ओळखल्या जातात आणि का?
- इ. जैववैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन १९९८ कोणासाठी लागू आहेत?
- फ. घातककचरा नियम २००८ नुसार घातक कचऱ्याची दोन उदाहरणे द्या ?
- ग. शाश्वत विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा ?
- ह. पर्यावरण संरक्षण कायदा, १९८६ हा एक छत्री कायदा म्हणून का ओळखला जातो ?
- इ. भारतीय वन अधिनियम, १९२७ नुसार "आरक्षितजंगल" म्हणजे काय?
- ज. "सावधगिरीचे तत्व" स्पष्ट करा ?

प्र.२ . खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर लहान टिपा लिहा:

(१२ गुण)

- अ. गंगा प्रदूषण प्रकरण.
- ब. इको-मार्क
- क. मानवी पर्यावरणा वरील संयुक्त राष्ट्रांची परिषद, १९७२
- ड. जल प्रति बंध आणि प्रदूषण नियंत्रण कायदा, १९७४ अंतर्गत संयुक्त मंडळे

प्र.३ . खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर द्या:

(१२ गुण)

अ. सहकारी गृहनिर्माण संस्थेचे रहिवासी असलेले श्रीमान क्ष हे संगीतकार आहेत आणि दिवसातून कधी ही ६ तास सरावासाठी पियानो वर संगीत वाजवतात. रात्रीच्या वेळी संगीताची डेसिबल पातळी 60dB असते. त्यांचेशेजारी, श्रीमान ब यांना त्यामुळे रात्री अभ्यास करता येत नाही किंवा झोपयेत नाही.

- i. श्रीमान ब साठी कोणते कायदेशीर उपाय उपलब्ध आहेत?
- ii. श्रीमान क्ष साठी कोणते बचाव उपलब्ध आहेत?

ब. जलप्रतिबंध आणि प्रदूषण नियंत्रण कायदा, १९७४ अन्वये परवानगी न घेता एका उद्योगाने नवीन आउटलेट बांधले आहेत आणि जड धातू असलेले औद्योगिक सांडपाणी महापालिकेच्या नाल्यां मध्ये सोडत आहे. एक पर्यावरण स्वयंसेवी संस्था राज्यप्रदूषण नियंत्रण मंडळाला याची माहिती देते.

- i. उद्योगाने जल प्रतिबंध आणि प्रदूषण नियंत्रण कायदा, १९७४ मधील कोणत्या तरतुदींचे उल्लंघन केले आहे ?
- ii. राज्य प्रदूषण नियंत्रण मंडळ चुकीच्या उद्योगावर कोणती कारवाई करू शकते?

क. अबक शहराची नगरपालिका आणि नगर परिषद गृहनिर्माण संस्थेसाठी योग्य गटार आणि सांडपाणी निचराव्यवस्था तयार करण्यात अयशस्वी ठरल्या आहेत. त्यामुळे अस्वच्छता आणि मानवी मल मूत्रसाचून रहिवाशांसाठी अस्वच्छ वातावरण निर्माण झाले आहे.

- i. रहिवासी, नगरपालिका आणि नगरपरिषदेच्या विरोधात I.P.C, १८६० आणि Cr.P.C, १९७३ चा कसा वापर करू शकतात?
- ii. भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयाने निर्णय दिलेल्या अशाच एका संबंधित प्रकरणाचा दाखला द्या

ड. श्रीमान क्ष हे त्यांच्या मित्रां सोबत इको-टूरिझमला परवानगी देणाऱ्या नॅशनल पार्कला भेट देतात आणि तिथे एक रात्र कॅम्पिंग करतात. मध्यरात्री श्रीमान क्ष ला काही आवाज ऐकू येतात आणि त्यांच्या छावणी जवळ वाघ दिसतो. श्रीमान क्ष वनरंजरकडून बंदूक हिसकावून घेतो आणि वाघाला गोळ्या घालतो. वाघ हा वन्य जीव संरक्षण कायदा, १९७२ अंतर्गत संरक्षित प्राणी आहे. शिकार केल्या प्रकरणी श्रीमान क्ष विरुद्ध गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

- i. श्रीमान क्ष ने वन्य जीवसंरक्षणकायदा, १९७२ अंतर्गत गुन्हा केला आहे का? कारणे द्या.
- ii. अशा परिस्थितीत श्रीमान क्ष कडे कोणता बचाव उपलब्ध आहे?

प्र.४ . खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या

(२४ गुण)

अ.वायु (प्रदूषण निवारण आणि नियंत्रण) अधिनियम १९८१ अंतर्गत नमुने गोळा करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

ब. पर्यावरणाचे रक्षण करण्यासाठी भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयाने भारतीय संविधानातील तरतुदींचा कसा वापर केला आहे ते निर्णित कायदे (case Law) वापरून स्पष्ट करा.

क. पर्यावरण संरक्षण कायदा, १९८६ ची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ड. जैववैद्यकिय कचरा नियम, २००८ नुसार जैव वैद्यकिय कच-याचे पृथक्करण, वाहतूक आणि विल्हेवाट स्पष्ट करा.

*****